

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet MYO

**İnfaz ve Güvenlik
Hizmetleri Programı**

Genel Hukuk-1 Dersleri

***TOPLUMSAL
DÜZEN KURALLARI
VE
HUKUK***

Çeşitli Toplumsal davranış kuralları

Sosyal Düzen Kuralları

Emirleri

Yasakları

DOĞRU

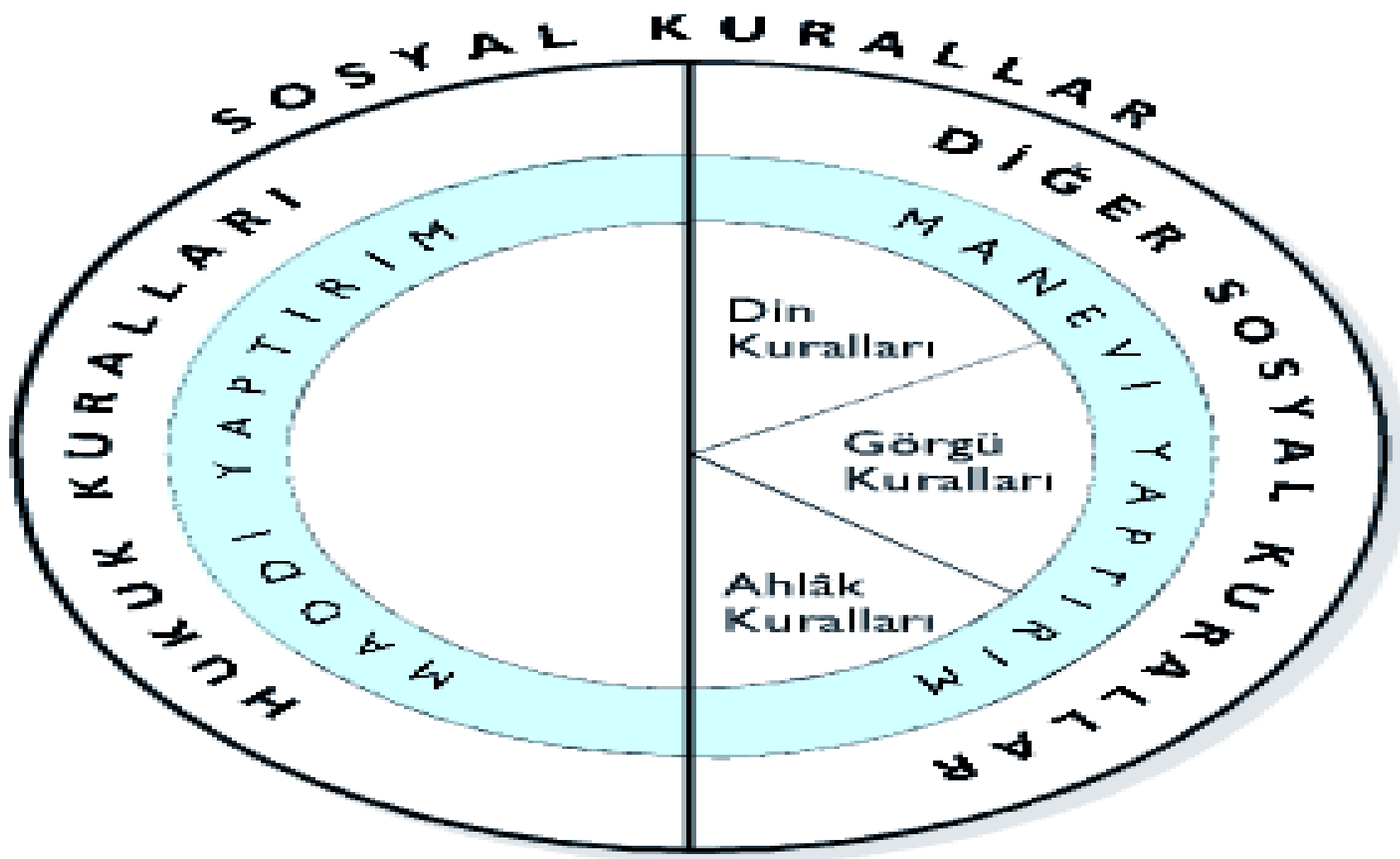
YANLIŞ

ÇİZELGE. Toplumsal Düzen Kuralları Arasında Karşılaştırma

	Hukuk Kuralları	Din Kuralları	Ahlâk Kuralları	Örf ve Âdet Kuralları
Normatiflik	Var	Var	Var	Var
Muhatabı	İnsanlar	İnsanlar	İnsanın Kendisi	İnsanlar
Koyucusu	Devlet	İlâhî İrade	İnsanın Kendisi	Toplum
Müeyyide	Cebrî Nitelikte	Cehennem Azabı Çekme Korkusu	Vicdan Azabı	Ayıplama, Kınama, Dışlama, Dövme, Linç, vs

Şekil 1.1: Sosyal Kurallar ve Yaptırımları

Ahlak Kuralları

“

**Hiçbir millet yoktur ki,
ahlâk esaslarına dayanmadan
ilerlesin.**

”

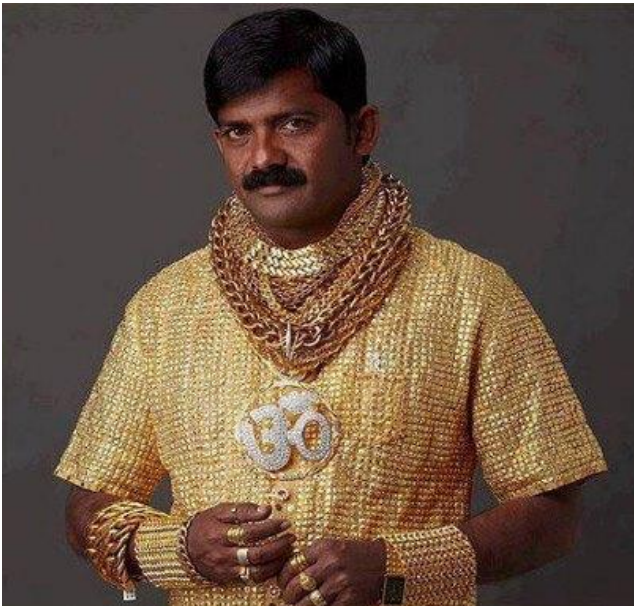
Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

Ahlak Kuralları

- Toplum hayatını düzenleyen sosyal düzen kurallarından bir tanesi de ahlak kurallarıdır. Ahlak, bir toplumda iyilik ve kötülük hakkında oluşan değer yargılarına göre, yapılması ve yapılmaması gereken davranışlara ilişkin kurallardan oluşur.
- Ahlak kuralları biri öznel, diğeri ise nesnel ahlak kuralları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
- Öznel ahlak kuralları, kişilerin kendilerine karşı nasıl davranmaları gerektiğini gösteren ahlak kurallarıdır. Diğeri bir ifadeyle öznel ahlak kuralları bu kurallar kişinin kendisine karşı olan ödevlerini gösterir.
- Buna karşılık nesnel ahlak kuralları, toplum hayatında kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde davranış şekillerini gösteren ahlak kurallarıdır.

Görgü Kuralları

Görgü Kuralları

- İnsanlar birlikte yaşamak zorundadırlar. Her oyunun bir kuralı olduğu gibi, birlikte yaşamanın da belirli kuralları vardır. Bu kurallara uyan insanların, ihtiyaçlarını daha kolay temin edecekleri ve daha çok mutlu olacakları açıktır. Bu nedenle insanların, toplum hayatını düzenleyen belirli kuralları öğrenmeleri ve bunları davranış haline getirmeleri hayatın bir gereğidir. İşte toplum halinde yaşayan insanların uymak zorunda oldukları kurallardan biri de görgü kurallarıdır. Bir toplumun oluşmasında ve gelişmesinde, o toplumu oluşturan insanlar arasında uygulanan görgü kurallarının önemli bir yeri vardır. Genel görgü kurallarına uyma zorunluluğu yoktur. Yani genel görgü kurallarına uyulmaması hukuka aykırılık oluşturmaz.
- Ancak, toplum genel görgü kurallarına uymayanları cahil, bencil, kaba, saygısız gibi sıfatlarla tanımlar ve kınar. Toplum yaşamının düzenlenmesinde etkili olan genel görgü kurallarına uyan kişileri; terbiyeli, saygılı, nazik gibi şekilde nitelemek olanaklıdır. Bu kurallar toplumdaki uygarlık düzeyinin de göstergesi olarak değerlendirilebilir. İnsanın bencil, kaba düşüncelerden sıyrılarak, başkalarına karşı davranışlarını bir düzene koyması, onun duyarlı ve nazik olmasını sağlar. Bu da insanların birbirleriyle olan ilişkilerinin sağlıklı ve tutarlı olmasını sağlar. Görgü kurallarını öğrenmenin bir okulu yoktur. Görgü kuralları, bir toplumun ayrı ayrı bölgelerinde farklı olduğu gibi değişik uluslar arasında uluslararası da farklılıklar gösterir. Bu nedenle, görgü kurallarının toplumun iç yaşamındaki önemi yanında, uluslararası yaşamda da önemi büyüktür. Hatta bazı görgü kurallarının hukukun içinde yer aldığı da görülmektedir. Örneğin, iki kişinin sokakta birbirleriyle selamlaşması bir görgü kuralı olmasına karşın, iki askerin birbirini selamlamaları hukukî bir ödevdir.

Din Kuralları

Din Kuralları

- Sosyal düzen kuralları arasında yer alan din kuralları, yüzyıllar boyunca önemini korumuştur. İlkel çağlarda bile bütün sosyal düzen kurallarının dinsel nitelik taşıdığı söylenebilir. Din kuralları, bir taraftan Tanrı ile insanlar arasındaki ilişkileri düzenlerken, diğer taraftan dolaylı da olsa aşağıda açıklanacağı gibi insanlar arasındaki ilişkileri de düzenler. Bu kurallar Tanrı tarafından konulmuş olan kurallardır.
- Din kurallarının bazıları “uhrevi ilişkileri”, bazıları ise “dünyevi ilişkileri”, diğer bazıları ise hem uhrevi hem de dünyevi ilişkileri düzenlerler. Örneğin, adam öldürmek, hırsızlık yapmak, başkasının namusuna göz dikmek, yalan söylemek ile ilgili yasaklar hem dünyevi ilişkileri hem de uhrevi ilişkileri düzenlemektedir. Buna karşılık, Tanrı’ya ve O’nun Peygamberine inanmayı gerektiren kurallar ise yalnızca uhrevi ilişkilere ilişkin kurallardır.
- Din kuralları ile hukuk kuralları bazı noktalarda birbirinden ayrılmaktadır: Din kurallarının yaptırımını genellikle manevi niteliktedir. Bu ise günahkâr olma ve ahirette Tanrı tarafından cezaya çarptırılma şeklindedir. Diğer bir ifadeyle, din kurallarına aykırı davranışın cezası hayatta iken değil, ancak ölünce verilebilmektedir. Ancak din kurallarının ihlalinin cezası yalnızca manevi nitelikte değildir. Örneğin İslam dini ele alındığında hırsızlık halinde, kol kesilmesi, adam öldürme halinde kısasın uygulanması, zina halinde recm gibi dünyevi cezalar da söz konusudur. Din kuralları genellikle insanların inançları ile ilgili kuralları düzenlerler ve Tanrı buyruğu olan bu kurallar zamanla değişmez niteliktedir. Oysa hukuk kuralları toplum düzenini sağlamak amacıyla konuldukları için, toplumsal hayattaki değişimlere paralel olarak değişmektedir.

Hukuk Kuralları

Hukuk Kuralları

- Toplum halinde yaşamak zorunda olan insanların birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen en önemli sosyal düzen kuralı hukuk kurallarıdır.
- Hukuk kuralları ile diğer sosyal düzen kuralları arasında sürekli bir ilişki ve etkileşim bulunmaktadır. Bu çerçevede bazı ahlak ve din kuralları zamanla hukuk kuralı niteliğini kazanmış olabilir. Örneğin, hırsızlık yapmak hem dinen yasak hem gayri ahlaki bir davranış hem de hukuka aykırıdır.

Toplumsal Düzen ve Hukuk

- İnsanlar toplum halinde yaşarlar. Toplum yaşamının düzen içinde devam edebilmesi, insanların gerek birbirleriyle ve gerekse toplumla olan ilişkilerinde uyacakları bir takım kuralların varlığına bağlıdır.
- Toplum halinde yaşayan insanların yerine getirmek zorunda oldukları ödevleri ve kullanacakları yetkileri gösteren kurallara “toplumsal düzen kuralları” denilmektedir.
- Toplum hayatını düzenleyen çok çeşitli sosyal düzen kuralları bulunmaktadır. Bunlar; “din kuralları”, “ahlak kuralları”, “görgü kuralları” ve “hukuk kuralları”dır. Bu kurallar birbirine benzer özellikler taşımasına ve her biri toplum hayatını doğrudan ya da dolaylı düzenlemeye yönelik olsa da aralarında önemli farklılıklar bulunmaktadır.
- Kuşkusuz tüm kurallar içinde hukukun özel bir yeri ve önemi vardır. Diğer kurallardan hukuku farklı kılan pek çok nitelik olsa da en farklı kılan nitelik, hukuktaki yaptırım ögesidir. Devlet gücü ile bu yaptırımlar ve uygulanışı güvence altına alınmıştır.

Hukuk Kuralları-1

- Çağdaş toplumlarda çeşitli toplumsal davranış kuralları arasında hukuk kuralları ayrı bir konum ve önemi haizdir. Hukuk kuralları devlet otoritesi tarafından konulmuş olduğu için bu kuralların ardında devletin zorlayıcı gücü yer alır. Hukuk kurallarının güvencesi devlet otoritesidir. Diğer kural türlerine uyulmaması durumunda bir yaptırım uygulanmazken hukuk kurallarına aykırı davranıldığında devlet tarafından kuralı ihlal edene bir yaptırım uygulanır.
- Hukuk kurallarının ayırt edici ögesi olan **müeyyide-yaptırım** hukuk kuralının içerdiği buyruğun (emir-yasak) yerine getirilmesini sağlayan ve hukuk kuralına karşı gelenler hakkında söz konusu olup uygulanan hukuki sonucu ifade eder.
- Yaptırım-müeyyide, “hukuk kuralının ihlaline tepki olarak gösterilen ve devlet tarafından bizzat uygulanan cebir” olarak tanımlanır. Yaptırımlar hukuki ve cezai yaptırım biçiminde olabilir. Ceza yaptırımı idam cezası, hapis cezası, para cezası; hukuk yaptırımı iptal-geçersizlik, tazminat gibi çeşitli türlerde olabilir.
- Toplumda bireylerin hukuk kurallarına riayet etmesini hukuk kuralının ihlali halinde uygulanacak yaptırımlar sağlar. Gerçekten de devlet yetkili organları vasıtasıyla hukuk kuralını ihlal edenlere yaptırım uygulamak suretiyle toplumdaki bireyleri hukuk kuralına uymaya zorlar. Yaptırım ile karşılaşmak istemeyen bireyler hukuk kurallarına uymak zorunda kalırlar. Yaptırıma sahip olmak hukuk kurallarını diğer toplumsal davranış kurallarından üstün kılar ve hukuk kurallarını en etkili toplumsal davranış kuralları haline getirir.

Hukuk Kuralları-2

- Yukarıdaki bilgiler özetlenerek **hukukun tanımı** şu şekilde verilebilir: **Devletin yetkili organları tarafından konulmak suretiyle uygulamaya geçen, toplumda insan ilişki ve davranışlarının düzenlenmesi suretiyle toplumsal düzenin sağlanmasını amaçlayan ve bunlara uyulması devlet tarafından bizzat yaptırım uygulamak suretiyle zorla sağlanan toplumsal davranış kuralları bütünüdür.**
- Hukuk kurallarının yöneldiği hedef adaleti gerçekleştirmektir. Adalet hukuk kuralının yönelmiş olduğu amaçtır. Adalet haklılık, hakka uygunluk anlamına gelir. Hak ise doğruluk, ölçülülük ve gerçeğe uygunluk demektir. Buradan da anlaşılacağı üzere hukuk kuralları toplumda bireyler arasından meydana gelecek çıkar çatışmaları için gerçekçi, doğru ve ölçülü bir çözüm sunabilmeli, hukuk kuralları bütünüünün oluşturduğu düzen olarak hukuk düzeni de aynı niteliği taşımalıdır. Böyle bir düzende bireylerin hukuk kurallarına uyması kendiliğinden cebir ve yaptırım uygulanmaksızın gerçekleşebilir. Böylece toplumda barış daha etkili biçimde kurulur ve daha kalıcı olarak sağlanır.

Hukuk Kuralları ile Diğer Toplumsal Düzen Kuralları Arasındaki İlişkiler

Din kuralları ile hukuk kuralları bazı noktalarda birbirinden ayrılmaktadır:Din kurallarının yaptırımı genellikle manevi niteliktedir. Bu ise günahkâr olma ve ahirette Tanrı tarafından cezaya çarptırılma şeklindedir. Diğer bir ifadeyle, din kurallarına aykırı davranışın cezası hayatta iken değil, ancak ölünce verilebilmektedir. Ancak din kurallarının ihlalinin cezası yalnızca manevi nitelikte değildir. Örneğin İslam dini ele alındığında hırsızlık halinde, kol kesilmesi, adam öldürme halinde kisasın uygulanması, zina halinde recm gibi dünyevi cezalar da söz konusudur. Din kuralları genellikle insanların inançları ile ilgili kuralları düzenlerler ve Tanrı buyruğu olan bu kurallar zamanla değişmez niteliktedir. Oysa hukuk kuralları toplum düzenini sağlamak amacıyla konuldukları için, toplumsal hayattaki değişimlere paralel olarak değişmektedir.

Ahlak kuralları ile hukuk kuralları aslında iç içe girmiş bulunmaktadır. Ahlak kurallarına aykırı olan davranışlar çoğu zaman hukuk kurallarına da aykırılık oluşturur. Başka bir ifadeyle, toplumun ahlak anlayışıyla çelişen hukuk kurallarının uzun süre yaşama şansı bulunmamaktadır. Bazı ahlak kurallarının hukuk kurallarının içinde olduğu görülmektedir. Örneğin, Borçlar Kanunu'nun 19 ve 20. maddelerine göre, ahlaka aykırı sözleşme hükümleri geçersizdir. Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesine göre de, "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır". Aynı şekilde Ceza Kanunda da bazı ahlaka aykırı fiiller (zina yapmak, hırsızlık yapmak, iftira gibi) suç teşkil etmektedir. Örneğin, zina yapmak, hırsızlık yapmak, iftira gibi suçlar. Kanunlarda yer alan bu hükümleri çoğaltmak olanaklıdır. Buradan da görüleceği üzere ahlak kuralları özel hukuk yanında kamu hukuku üzerinde de etkili olmaktadır. Ahlak kuralları ile hukuk kuralları bazı noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadır: Din kurallarında olduğu gibi ahlak kuralları ile hukuk kuralları arasındaki en önemli ayrım, yaptırım konusunda görülmektedir. Hukuk kurallarının yaptırımı kamu gücü ile desteklenmiştir. Buna karşılık ahlak kurallarına uymamanın yaptırımı, toplumun o kişiyi "hoş görmeme"si şeklindedir. Hukuk sistemlerine göre farklılıklar olsa da hukuk kurallarının büyük kısmı yazılı hale getirilmiştir. Ancak ahlak kuralları yazılı kurallar olmayıp toplumun vicdanında yaşayan kurallardır.

Görgü kuralları ile hukuk kuralları bazı noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadır:Görgü kurallarına uymamanın yaptırımı, toplum tarafından kınanma olup, devlet tarafından desteklenen bir yönü yoktur. Genel görgü kurallarına uyulmaması hukuka aykırılık oluşturmaz. Buna karşılık hukuk kurallarına uymak devletin zorlayıcı gücüne bağlanmıştır. Hukuk kuralları genellikle yazılı olduğu halde, görgü kuralları yazılı değildir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere bazı görgü kuralları kanunda düzenlenip hukuk kuralı haline getirilmiştir. Örneğin, iki kişinin sokakta birbirleriyle selamlaşması bir görgü kuralı olmasına karşın, iki askerin birbirini selamlamaları hukukî bir ödevdir..

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

